

УДК 355.4:316.658

Г.В. Певцов

Харківський університет Повітряних Сил ім. Івана Кожедуба, Харків

МОДЕЛЬ РЕГІОНУ УКРАЇНИ ЯК ОБ'ЄКТУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ

Розроблена описова модель регіону України як об'єкту забезпечення інформаційної безпеки. З позицій системного аналізу розглянуті властивості регіону та його інформаційної структури.

Ключові слова: модель, регіон, система, інформаційна безпека, інформаційна структура, інформаційний простір, інформаційна інфраструктура, інформаційні технології.

Вступ

Усі етапи розвитку цивілізації супроводжувалися зіткненнями інтересів в політичній, економічній та інших галузях розвитку територіальних співтовариств (держав). Кожне з таких зіткнень супроводжувалося протиборством в інформаційно-психологічній сфері. Сучасне суспільство характеризується бурхливим розвитком інформаційних технологій. Це є передумовою для зростання ролі і вдосконалення технологій інформаційно-психологічного протиборства.

Останнім часом спостерігається сплеск досліджень, спрямованих на дослідження основ інформаційної безпеки держави, створення теоретичних основ інформаційного, інформаційно-психологічного протиборства, що мають дозволити з єдиних методичних позицій вирішити основні задачі планування і ведення інформаційного протиборства (боротьби) у різних сферах життєдіяльності держави, її оборонних та правоохоронних органів. Найбільш значний внесок в теорію інформаційного протиборства внесли роботи Голубева В.А., наприклад, [1, 2], Грачова Г.В. [3], Кара-Мурзи Г.Г. [4], Почепцова Г.Г. [5 – 11], Расторгуєва С.П. [12 – 15], Рося А.О. [16 – 18], Руснака І.С. [19, 20], Толубко В.Б. [17, 21] та інших вітчизняних і закордонних вчених. Більшість робіт в цій галузі присвячена концептуальним основам створення моделі ведення сучасної інформаційної війни на загальнодержавному рівні під час міждержавних політичних і економічних конфліктів, підготовки і ведення воєнних дій. Проте інформаційні війни і конфлікти можуть виникати не лише між державами. У ряді випадків проведення заходів щодо інформаційного захисту може бути потрібно і на регіональному рівні в мирний час. При цьому умовами виникнення інформаційних конфліктів є виборні компанії, боротьба політичних і економічних еліт за сфери впливу, переділ сфер впливу корупційними та кримінальними елементами і групами, підготовка і проведення терористичних актів тощо. Часто ці конфлікти обтяжуються міждержавним інформаційно-психологічним протистоянням.

Основними загальними передумовами, сприяючими виникненню інформаційних конфліктів в регіоні і державі, є:

зростання ролі філософсько-правових і морально-психологічних аспектів сучасного політичного протистояння;

розвиток інформаційних технологій, що впливають на свідомість і підсвідомість людей;

відсутність кордонів інформаційних просторів держави і її регіонів;

зростаюча роль керівних кадрів в системах державного управління і місцевого самоврядування, на які можуть бути спрямовані зусилля інформаційних дій.

Особливістю, що відрізняє внутрішньодержавні інформаційні конфлікти, є відсутність зовнішнього ворога. Основним чинником, що викликає виникнення регіонального протиборства в інформаційній сфері, є не посягання на незалежність і територіальну цілісність держави, а неспівпадання політичних, економічних, соціальних або духовних інтересів [22]. Застосування інформаційних технологій, розроблених для захисту безпеки Збройних Сил України, наприклад [21], і держави в цілому, стримується великою кількістю особливостей ведення інформаційної боротьби не стільки потенційним або реальним ворогом, скільки з сьогодишніми політичними опонентами і фінансовими групами.

Тому сьогодні придбала актуальність задача дослідження засад забезпечення регіональної інформаційної безпеки [23]. Для її вирішення необхідно з системних позицій розглянути можливі навмисні та ненавмисні інформаційно-психологічні впливи на всі елементи регіональних систем управління, інформаційні компоненти, регіональну громаду. Першим кроком в цьому напрямку є розробка моделі регіону, що відбиває особливості задачі, що вирішується.

Мета статті полягає у розробці описової моделі регіону України як об'єкту забезпечення інформаційної безпеки.

Основна частина

Дотепер в нормативно-правовій базі України відсутнє чітке визначення регіону як адміністратив-

ного, політичного, господарського суб'єкта, з відповідними повноваженнями та механізмами і їх реалізації. В науковій літературі є велика кількість визначення поняття «регіон», частина з яких наведена в табл. 1. В межах проблеми, що розглядається, будемо розуміти регіон у широкому територіальному, політико-адміністративному і економіко-географічному змісті – як одиницю субнаціонального рівня, для якої характерна комплексність, цілісність, наявність політико-адміністративних органів управління, як область місцевості, яка відрізняється від інших територіальних таксонів сукупністю природних або історично створених економіко-географічних особливостей.

Найбільш узагальненим та офіційно засвідченим Декларацією щодо регіоналізму в Європі є визначення регіону № 6 табл. 1. У подальшому будемо використовувати це визначення, але відповідно до специфіки адміністративно-територіального устрою України та визначення № 16 додамо до ще один рівень крім «безпосередньо нижчого після загальнодержавного»: райони областей України та міста з особливим статусом, вважатимемо їх за «мікрорегіони». Отже, під регіоном України будемо розуміти: Автономну Республіку Крим; області України; райони Автономної Республіки Крим; райони областей України; міста з особливим статусом Київ та Севастополь.

Таблиця 1

Визначення поняття «регіон»

№ з/п	Визначення: регіон – це:	Джерело
1	географічно суцільна територіальна частина народного господарства країни, яка має свою виробничу спеціалізацію, міцні внутрішні економічні зв'язки та нерозривно пов'язана з іншими частинами суспільним територіальним поділом праці	[24] (П. Алампієв)
2	територіальна суцільна частина народного господарства країни, що має такі ознаки: спеціалізацію, комплексність, керованість	[25] (Е.Б. Алаєв)
3	господарська територія, яка виділяється в середині країни своїм економіко-географічним положенням, природними і трудовими ресурсами, спеціалізацією та структурою господарства, сукупністю екологічних, демографічних та інших проблем, своєю роллю в міжнародному розподілі праці	[26] (В.К. Симоненко)
4	територіальна частина народного господарства країни, якій органічно властиві географічна цілісність та економічна спільність	[24] (В.А. Поповкін)
5	основна складова частина територіального устрою країни, що визначена єдиною політикою державного регіоналізму і має організаційну відособленість, цілісність, економічну й демографічну самодостатність, систему державних органів, що є елементами (підсистемами) державної структури влади й управління країною	[24] (О.Г. Топчієв)
6	територіальне утворення, яке сформовано у законодавчому порядку на рівні, що є безпосередньо нижчим після загальнодержавного та наділене політичним самоврядуванням	[27]
7	область, район, територія, частина країни, яка відрізняється сукупністю природних історично зумовлених економіко-географічних умов та національного складу населення	[28]
8	група близько розміщених країн, яка є окремим економіко-географічним районом зі спільними ознаками, що відрізняють цей район від інших	[28]
9	територія, яка має чітко виражену спеціалізацію виробництва та відповідну господарську цілісність	[28]
10	одиниця самоорганізації та зв'язку процесів розвитку і процесів відтворення, одиниця, в якій процеси історичного розвитку діяльності повинні «замкнутися» на сталих структурах відтворення людської життєдіяльності, культурних форм, природних та трудових ресурсів, матеріалу життєдіяльності та виробництва	[28] (П.Г. Щедровицький)
11	соціально-економічний організований простір, із конкретно природно-географічною територією, притаманним певним типом та характером виробництва, специфічними історико-культурними особливостями, адміністративно-політичною територією розміщення та певним кордоном регіону, із дією одного кола нормативно-правової бази	[28] (В. Шілов)
12	компактне територіальне співтовариство, що історично еволюціонує, яке вміщує в собі фізичне оточення, соціоекономічне, політичне та культурне середовище, а також просторову структуру, яка відрізняє його від інших регіонів і територіальних одиниць, таких як місто або нація	[28] Е. Маркузен
13	адміністративно-територіальне та державне утворення із високим ступенем організації, що найбільш адекватно відтворює структуру суспільства та самої територіальної системи в цілому та має власну регіональну політичну систему, основні інститути влади та управління соціально-економічними процесами	[28] В.Д. Доленко
14	територія, що характеризується комплексом притаманних їй історичних, економічних, демографічних, географічних, природно-кліматичних та інших ознак	[28] Н.В. Мирна
15	територія певної групи сусідніх держав або частина території держави, для якої притаманні історичні, соціальні, політичні, культурні та інші характерні особливості або спільні інтереси та яка не має статусу адміністративно-територіальної одиниці	[28] Н.В. Мирна
16	адміністративно-територіальна одиниця субнаціонального рівня, яка створюється державою на підставі чітко визначеної нормативно-правової бази, посідає місце нижче загальнодержавного, має високий ступінь організації та власну регіональну політичну систему, основні інститути влади та управління	[28] Н.В. Мирна
17	неадміністративна територіальна одиниця субнаціонального рівня, яка використовується для статистично-планувальних цілей та як центр або зона поширення та запровадження певної програми	[28] Н.В. Мирна

З погляду теорії державного управління регіон є складною динамічною адміністративно-територіальною одиницею з розгалуженою ієрархічною системою управління квазістохастичною поведінкою і тенденцією до самоорганізації. Специфічними рисами цієї системи є масштабність і складність об'єктів і суб'єктів управління. Незалежно від регіону до його складу, як множини елементів, належать природно-ресурсні, демографічні, науково-технологічні, виробничі, рекреаційні, інформаційні, соціальні, культурні та інші ресурси. Регіон можна розглядати як цілісну агрегативну систему, яка щодо адміністративно-територіального поділу складається із багатьох підсистем – елементів нижчого рівня міст, районів, міських районів, сел. Тому, розглядаючи проблеми забезпечення інформаційної безпеки регіону, доцільно застосовувати методи системного аналізу [23].

У регіоні, як у кожній системі, можна виділити

дві основні підсистеми: керуючу (суб'єкт управління) та керовану (об'єкт). Завдання керуючої підсистеми при здійсненні управлінських функцій суб'єкта управління полягає у тому, щоб спрямувати розвиток об'єкта у бажаному напрямі через управлінський вплив. Керуюча підсистема – це орган обробки інформації про стан об'єкта управління і середовища функціонування системи управління та виробітки управлінських впливів на керовану систему. Керована підсистема є споживачем різноманітної інформації, характер якої залежить від виду безпосередньої діяльності об'єкту управління. Обидві підсистеми функціонують у регіональному інформаційному просторі, що являє собою регіональне середовище, в якому здійснюються добування, одержання, аналіз, продукування, накопичення, зберігання, поширення та захист інформації. Основні напрямки регіональної політики в інформаційній сфері наведені на рис. 1.

Рис. 1. Основні напрямки регіональної інформаційної політики

Між елементами регіону як множини діють системоутворюючі зв'язки (супплетивні, редуційні, компенсаційні, деструктивні), адміністративні, економічні, культурні, транспортні. Для створення, підтримки та забезпечення системоутворюючих зв'язків використовуються регіональні інформаційні системи, що функціонують у регіональному інформаційному просторі. Для забезпечення інформаційних потреб регіону застосовується регіональна інформаційна інфраструктура – сукупність систем, що забезпечують: продукування, накопичення, зберігання та поширення інформаційної продукції (регіональних інформаційних систем); виробництво засобів виробництва інформаційної продукції та їх поширення; розробку інформаційних технологій; сервісне обслуговування елементів інфраструктури; підготовку кадрів.

Елементи регіону складають його систему: суб'єкти управління (представницькі та виконавчі органи, посадові особи місцевого самоврядування) та об'єкт управління (територіальна громада), які задля

свого розвитку повинні ефективно взаємодіяти через управлінську діяльність (суспільні відносини, що складаються між елементами системи).

Особливістю цієї системи є те, що вказані суб'єкти є водночас і об'єктом управління, оскільки, наприклад, акти посадових осіб та органів місцевого самоврядування, прийняті в межах наданих їм повноважень, є обов'язковими до виконання всіма органами виконавчої влади, об'єднаннями громадян, підприємствами, організаціями, установами та організаціями, посадовими особами, а також громадянами, які постійно або тимчасово проживають на відповідній території.

Найважливішою властивістю регіону є його цілісність. Регіональна цілісність передбачає територіальну та інформаційну цілісність та неподільність. За ступенем автономності (самостійного функціонування) можна визначити рівень і ступінь цілісності того чи іншого елемента: міста, району, його інституцій (обласних, міських, районних, селищних та сільських рад, органів виконавчої влади).

Для високоорганізованих систем важливо виявити їх ієрархічність – структуру, типи зв'язків підсистем, ієрархічних рівнів всередині системи. У складних системах, таких як регіон, його інформаційний простір та інформаційна інфраструктура, це виражається у поєднанні принципів централізації та децентралізації ієрархії. Кожний елемент системи є відносно самостійним, оскільки може розглядатись як підсистема і як елемент більш широкої системи. Наприклад, інформаційна система (або інформаційний простір, інформаційна інфраструктура, як система) є елементом (підсистемою) міста, а місто є підсистемою (елементом) системи вищого рівня організації – обласної, районної системи розселення. Тому інформаційна система (інформаційний простір, інформаційна інфраструктура) міста може (і має) розглядатися і як самостійна система, і як підсистема інформаційної системи (інформаційного простору, інформаційної інфраструктури) області, району, відповідно.

Кожний регіон як система має межі. Відповідно, окрім зовнішнього середовища на будь-яку систему впливають чинники обмежень: адміністративно-правові, економічні, природні, територіальні тощо. З точки зору проблеми, що розглядається, регіональний інформаційний простір, регіональна інформаційна інфраструктура, а також інформаційні технології, як підсистеми регіону, також мають межі, обумовлені адміністративно-правовими, економічними, природними, територіальними та іншими обмеженнями.

Будь-яка система має певну структуру і для свого збереження та розвитку вимагає управлінського впливу. Для здійснення управління створюються органи управління:

у регіоні – органи самоврядування, виконавчої влади, органи самоорганізації населення, різні асоціації тощо;

у регіональній інформаційній інфраструктурі – постійні комісії органів самоврядування з повноваженнями в інформаційній сфері регіону і підрозділи у справах інформації (або з повноваженнями в інформаційній сфері) органів державної влади.

Наприклад, Харківський регіон, як складна система, має у своєму складі підсистеми – місто Харків, райони Харківської області – регіони районного рівня, райони міста, селища та села (рис. 2).

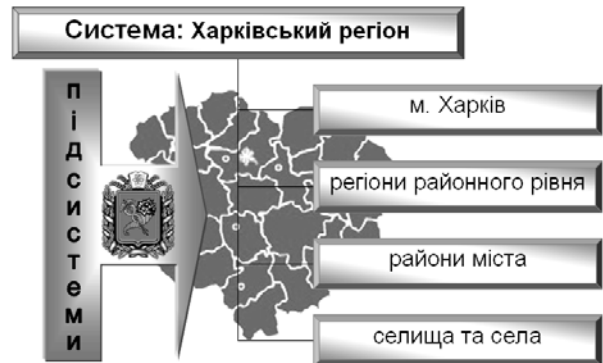

Рис. 2. Внутрішньосистемна модель Харківського регіону

У своїй життєдіяльності Харківський регіон взаємодіє з іншими системами свого рівня – регіонами обласного рівня, Кримським регіоном, знаходиться у взаємодії та причинно-наслідковому зв'язку із надсистемою – державою та у взаємодії із зовнішніми системами – іншими країнами та їх регіонами (рис. 3).

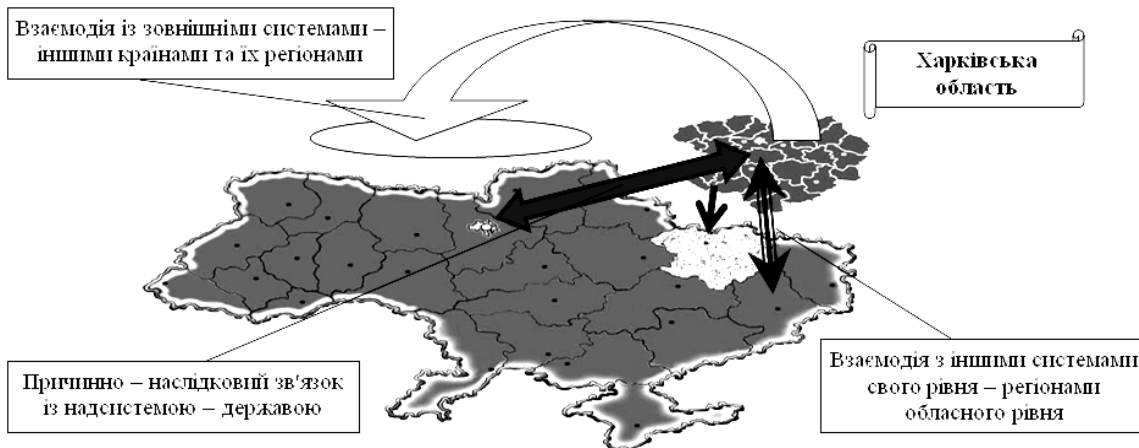

Рис. 3. Модель системної взаємодії Харківського регіону

Аналогічно слід розглядати приклад Чугуївського регіону.

Цей регіон має у своєму складі підсистеми – місто Чугуїв, селища та села (рис. 4). У своїй життєдіяльності регіон взаємодіє з іншими системами свого рівня – регіонами районного рівня, знаходиться у взаємодії та причинно-наслідковому зв'язку із системою вищого рівня – Харківським регіоном, надсистемою – державою, та у взаємодії із зовніш-

німи системами – іншими регіонами обласного рівня, Кримським регіоном, державного рівня та їх регіонами нижчих рівнів (рис. 5).

За аналогічною схемою розглядаються регіональні інформаційні простори, регіональні інформаційні інфраструктури, регіональні інформаційні ресурси, регіональні інформаційні системи, системи управління інформаційними інфраструктурами, ресурсами, системами тощо.

Рис. 4. Внутрішньосистемна модель Чугуївського регіону

Більшість підрозділів регіональних органів державного управління і місцевого самоврядування верхньої ланки ієрархії здійснюють повноваження з управління в інформаційній сфері. Наприклад, серед

підрозділів Харківської обласної державної адміністрації це: управління у справах інформації; головне управління економіки; головне управління праці та соціального захисту населення; головне фінансове управління; головне управління освіти і науки; головне управління промисловості, транспорту і зв'язку; головне управління житлово-комунального господарства та розвитку інфраструктури; головне управління з питань надзвичайних ситуацій; головне управління зовнішньоекономічних зв'язків та євроінтеграції; управління з питань внутрішньої політики; управління культури та туризму; управління взаємодії з правоохоронними органами, оборонної та мобілізаційної роботи; відділ з питань взаємодії з органами юстиції; відділ у справах релігій; інспекція державного технічного нагляду тощо.

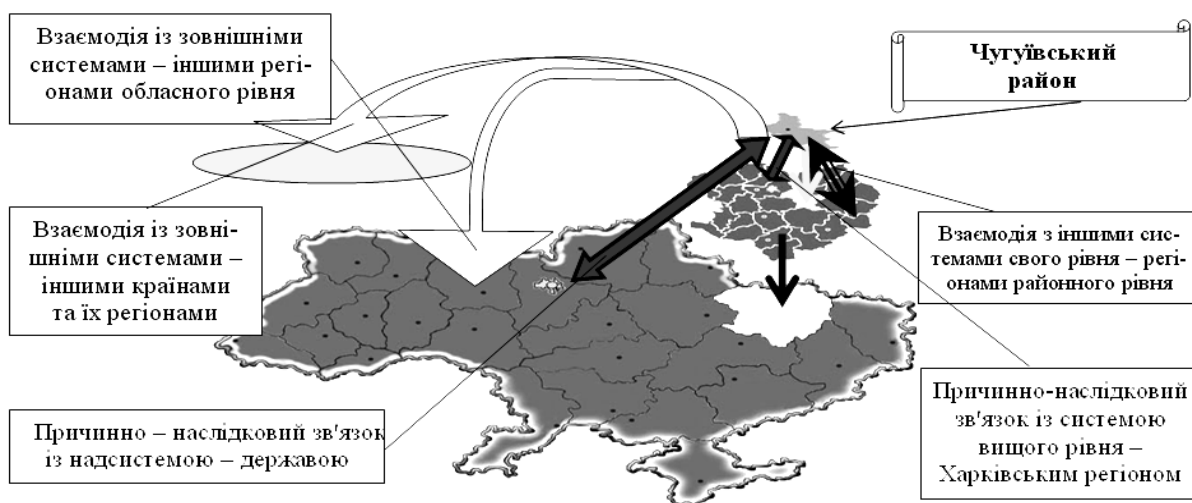

Рис. 5. Модель Чугуївського регіону як складної системи

Регіону, як складній системі, наряду з цілісністю та ієрархічністю притаманні такі системні властивості.

Емерджентність – наявність у системи таких властивостей, яких немає в окремо взятих її елементах.

Екзистентність – властивість системи зберігати її властивості і суттєві для неї відносини між елементами в умовах флуктуацій різних внутрішніх та зовнішніх параметрів. Екзистентність регіону в інформаційній сфері визначається якістю забезпечення його інформаційної безпеки.

Стійкість системи. Система є стійкою, якщо ймовірність її самовільного виходу за межі фазового простору є малою.

Здатність системи до самоорганізації для подолання збитків, що їй заподіяні. Якщо система внаслідок впливів стає біфуркаційною, то вона не тільки змінюється за якісними характеристиками, але й розвивається у непередбачуваному напрямку. За умови, коли в структурі системи відсутні деякі суттєві елементи (паралізована одна із гілок влади, кризовий економічний чи соціальний стан, відсутність самостійного бюджету, тощо) або ж порушені взаємозв'язки, то ця система є недосконалою. Якщо сту-

пінь самоорганізації системи достатньо високий, то система переміщується (часто хаотично коливаючись) у своєму фазовому просторі до такої точки, де вже взаємодія із середовищем не викликає порушення стану її рівноваги. Таке переміщення визначають як дрейф. Причиною дрейфу можуть бути як внутрішні (самоорганізуючі), так і зовнішні впливи. Сумарний вплив усіх діючих на систему сил зумовлює рух системи через ланцюги послідовних переходів. Шлях цього руху моделюють віртуальною лінією, яку називають креодом. Чим складніша система, тим складнішим є вплив чинників на неї, чим динамічніші та стохастичні впливи, тим більше і складніше креодогенетичне поле поведінки системи.

Розглядаючи інформаційну сферу регіону слід мати на увазі, що негативні впливи на регіональні інформаційний простір, інформаційні технології та інформаційну інфраструктуру (складні системи – регіональні підсистеми), призводять до ускладнення функціонування регіону і можуть привести до його біфуркації та недосконалості.

Для попередження дрейфу регіону у напрямку недосконалості необхідно підвищувати стійкість його

інформаційних компонентів. У випадках, коли негативні інформаційні впливи вже призвели до біфуркації або недосконалої регіону в інформаційній сфері, необхідне проведення відновлюючих заходів, для чого заздалегідь потрібно розвивати його властивості щодо самоорганізації. Ці процеси вивчаються в рамках взаємопов'язаних теорій інформаційного протистояння і забезпечення інформаційної безпеки соціальних систем.

Інформаційна структура регіону формується під впливом процесів суспільного поділу праці, науково-технічного прогресу, чинників диференціації та інтеграції економіки. Під інформаційною структурою регіону будемо розуміти територіальні інформаційні центри регіону, їх взаємозв'язки та лінії взаємодії в інформаційній сфері в їх регіональному поєднанні. Відзначимо деяку умовність, «віртуальність» поняття «інформаційні центри». Будемо розуміти під ним деякі ділянки місцевості, де проводиться продукування, накопичення, зберігання та поширення інформаційної продукції; виробництво засобів виробництва інформаційної продукції та їх поширення; виробництво інформаційних технологій; сервісне обслуговування елементів інформаційної інфраструктури.

Інформаційна структура відображає територіальну структуру господарства регіону. Під територіальною структурою господарства звичайно розуміється [24] взаєморозвиток та взаємодія територіальних центрів народного господарства (насамперед, матеріального виробництва), а також окремих його галузей в їх загальнодержавному поєднанні.

Інформаційна структура регіону складається з регіонального інформаційного простору, регіональної інформаційної інфраструктури та регіональних інформаційних технологій.

Інформаційний простір регіону – це регіональне середовище, в якому здійснюються добування, одержання, аналіз, продукування, накопичення, зберігання та поширення та захист інформації. Інформаційний простір складається з регіональних інформаційних ресурсів та інформації, що доступна населенню регіону. Інформаційні ресурси регіону – складова інформаційного простору регіону, яка являє собою накопичені в результаті інтелектуальної суспільної діяльності дані та знання, що систематизовані та придатні для використання в інтересах особи, суспільства, регіону, держави. Інформація – документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що відбуваються у суспільстві, державі та навколишньому природному середовищі.

Інформаційна інфраструктура регіону – це сукупність регіональних систем, що забезпечують: добування, одержання, аналіз, продукування, накопичення, зберігання, поширення та захист інформаційної продукції; розробку та виробництво засобів добування, одержання, продукування, накопичення, зберігання, поширення та захист інформації; виробництво інформаційних технологій; сервісне обслуговування елементів інфраструктури; підготовку кадрів та захист інтелектуальної власності.

Під інформаційною технологією звичайно розуміється цілеспрямована організована сукупність інформаційних процесів з використанням засобів обчислювальної техніки, що забезпечують високу швидкість обробки даних, швидкий пошук інформації, розосередження даних, доступ до джерел інформації незалежно від місця їх розташування.

Інформаційна структура відображає стан розвитку та просторову організацію господарства регіону та відповідає його територіальній структурі. Територіальна структура господарства регіону характеризує його просторову організацію, просторове розміщення, поєднання та взаємодію економічних центрів. Основними параметрами територіальної структури господарства є [29]:

вартість основних фондів у розрахунку на одиницю площі на одного мешканця, що дає уяву про інтенсивність господарства на території; ступінь господарського освоєння території, який визначається за часткою господарсько освоєної території стосовно території всієї країни, регіону; територіальна концентрація виробництва та розселення (обсяги виробництва та кількість населення в розрахунку на одиницю площі); локальність всього виробництва або окремих його видів в країні, регіоні.

Параметри територіальної структури господарства безпосередньо впливають на ступінь інформаційного розвитку регіону. Центри інформаційної інфраструктури регіону звичайно містяться в центрах територіальної концентрації виробництва та розселення регіону. За насиченістю центрами інформаційної інфраструктури та лініями взаємозв'язків між ними судять про рівень інформаційного освоєння регіону.

За ієрархією економічних центрів виділяють моно- та поліцентричні регіони. Залежно від співвідношення економічних центрів та зв'язків між ними виділяють різні типи територіальної структури регіонального господарства [24]. За аналогією, розглядаючи інформаційну сферу, можна розглядати моно- та поліцентричні регіони таких типів:

моноядерний радіально-кільцевий – характерний для столичних регіонів та обласних регіонів з потужними обласними центрами. Інформаційні центри різних порядків розташовуються навколо центру, утворюючи завдяки цьому своєрідні радіальні кільця інформаційних центрів міст-спутників. Для цієї структури характерне переваження інформаційної інфраструктури центру;

поліцентричний регулярний (решітчастий) – характерний для добре освоєних та густозаселених регіонів – областей, де головний інформаційний центр не перевищує значно інші інформаційні центри. Інформаційні простори цих структур характеризується певною збалансованістю регіональної інформаційної структури. До цього типу можна віднести міста з особливим статусом, якщо розглядати останні як мікрорегіони;

поліцентрично-лінійний (наприклад, прибережні та прикарпатські регіони) – властивий регіонам,

що мають потужну внутрішню вісь (транспортну артерію, ріку, смугу розселення, у деяких випадках – прибережну інфраструктуру тощо). Інформаційна структура характеризується зменшенням внутрішніх системних зв'язків упродовж осі;

поліцентричний приморсько-фасадний, де головними економічними центрами є портові та курортні міста, розташовані вздовж морського узбережжя. Характерна недосконалість розвитку інформаційних взаємозв'язків між зонами економічного тяжіння;

поліцентричний осередково-басейний (наприклад, Донбас, Криворізький басейн тощо) – характеризується безсистемною концентрацією інформаційних центрів та складною ієрархією інформаційної структури;

осередковий – властивий для слабоосвоєних територій зі слабкими інформаційними зв'язками.

Система управління регіону та його інформаційною структурою має не тільки реєструвати стан об'єкта управління, але й спостерігати за змінами зовнішнього і внутрішнього середовища, прогнозувати можливі реакції об'єкта на ці зміни з метою вжиття відповідних заходів для уникнення або ж вирішення проблемних ситуацій в інформаційній сфері регіону. Важливу роль при цьому відіграють регіональні органи державного управління і місцевого самоврядування.

Сфера діяльності регіональних органів державного управління і місцевого самоврядування завжди пов'язана з концентрацією специфічних, особливо жорстких вимог до роботи з інформацією та до засобів, що забезпечують цю роботу. Інформація з давніх часів сприймалася як реальний фактор збереження життя та забезпечення розвитку організованого суспільства, з одного боку, та придушення чи знищення противника – з іншого. За сучасних умов це проявляється з особливою гостротою і знаходить в основі природи боротьби за реалізацію своїх інтересів. Наслідки неефективної роботи з інформацією можуть проявлятися у втратах довіри населення, зниженні основних показників ефективності управління регіоном (стійкості, безперервності, оперативності) та, як наслідок, – до зменшення темпів регіонального розвитку.

Висновок

Регіон України є складною динамічною системою з ієрархічними системою управління та інформаційною структурою. Для забезпечення стійкого функціонування та розвитку регіону, ефективного здійснення управлінських функцій регіональними органами державного управління і місцевого самоврядування, мають бути надійно захищені від впливу негативних факторів мешканці регіону, регіональне суспільство, система управління регіональним розвитком, регіональний інформаційний простір, регіональна інформаційна інфраструктура та регіональні інформаційні технології. Для визначення переліку та

пріоритетів захисту регіональних об'єктів при вирішенні задач забезпечення інформаційної безпеки може бути застосований, як зворотна задача, метод [30] після конкретизації моделі загроз [22].

Список літератури

1. Голубев В.А. Информационная безопасность: проблемы борьбы с киберпреступлениями: монография / В.А. Голубев. – Запорожье: ГУ "ЗИГМУ", 2003. – 336 с.
2. Голубев В.А. Расследование компьютерных преступлений: монография / В.А. Голубев. – Запорожье: ГУ "ЗИГМУ", 2003. – 296 с.
3. Грачев Г.В. Информационно-психологическая безопасность личности: состояние и возможности психологической защиты / Г.В. Грачев. – М.: РАГС, 1998. – 125 с.
4. Кара-Мурза Г.Г. Манипулирование сознанием / Г.Г. Кара-Мурза. – М.: ЭКСМО-Пресс, 2001. – 232 с.
5. Почепцов Г.Г. Информационная дезинформация / Г.Г. Почепцов. – К.: Эльга, Ника-центр, 2001. – 256 с.
6. Почепцов Г.Г. Информационные войны / Г.Г. Почепцов. – М.: Рефлбук, К.: Ваклер, 2000. – 576 с.
7. Почепцов Г.Г. Как становятся президентами: избирательные технологии XX века / Г.Г. Почепцов. – К.: Знання, КОО, 1999. – 380 с.
8. Почепцов Г.Г. Психологические войны / Г.Г. Почепцов. – М.: Рефлбук, К.: Ваклер, 2000. – 528 с.
9. Почепцов Г.Г. Символы в политической рекламе / Г.Г. Почепцов. – К.: Принт-сервис, 1997. – 323 с.
10. Почепцов Г.Г. Теория коммуникации / Г.Г. Почепцов. – К.: КНУ, 1999. – 308 с.
11. Почепцов Г.Г. Информационная политика: навч. посіб. / Г.Г. Почепцов, С.А. Чукут. – К.: Знання, 2006. – 663 с.
12. Расторгуев С.П. Вирусы: биологические, социальные, психические, компьютерные / С.П. Расторгуев. – М., 1996. – 128 с.
13. Расторгуев С.П. Выборы во власть как форма информационной экспансии / С.П. Расторгуев. – М.: Новейший Век, 1999. – 78 с.
14. Расторгуев С.П. Информационная война / С.П. Расторгуев. – М.: Радио и связь, 1998. – 416 с.
15. Расторгуев С.П. Философия информационной войны / С.П. Расторгуев. – М.: Московский психолого-социальный институт, 2002. – 365 с.
16. Рось А.О. Концептуальні засади моделювання інформаційної боротьби / А.О. Рось, І.В. Замаруєва, В.Л. Петров // Наука і оборона. – 2000. – № 2. – С. 46-53.
17. Толубко В.Б. Складові інформаційної боротьби / В.Б. Толубко, А.О. Рось // Наука і оборона. – 2002. – № 2. – С. 23-28.
18. Фомін В.О. Сутність і співвідношення понять «інформаційна безпека», «інформаційна війна» та «інформаційна боротьба» / В.О. Фомін, А.О. Рось // Наука і оборона. – 1999. – № 4. – С. 23-32.
19. Руснак І.С. Розвиток форм і способів ведення інформаційної боротьби на сучасному етапі / І.С. Руснак, В.М. Телелім // Наука і оборона. – 2000. – № 2. – С. 18-23.
20. Шамрай В.О. Інформаційна безпека Збройних Сил – важливий компонент національної безпеки України / В.О. Шамрай, І.С. Руснак, А.І. Жаров // Актуальні проблеми державного управління: Збірник наукових праць. – Х.: ХарПІ НАДУ «Магістр», 2004. – № 1 (19). – С. 231-241.
21. Толубко В.Б. Інформаційна боротьба (концептуальні, теоретичні, технологічні аспекти): монографія / В.Б. Толубко. – К.: НАОУ, 2003. – 320 с.
22. Певцов Г.В. Загрози та шляхи забезпечення інформаційної безпеки регіону / Г.В. Певцов, О.М. Черкасов, Д.С. Назаренко // Теорія та практика державного управління. – Х.: ХарПІ НАДУ «Магістр», 2007.

23. Черкасов О.М. Застосування системного підходу під час вирішення проблеми забезпечення інформаційної безпеки регіону / О.М. Черкасов, Г.В. Певцов // Теорія та практика державного управління. – 2005. – № 2 (11). – С. 61-64.

24. Лазор О.Д. Територіальна організація влади в Україні: навчальний посібник / О.Д. Лазор, О.Я. Лазор, А.О. Чемерис. – К.: Дакор, 2007. – 576 с.

25. Алаев Э.Б. Социально-экономическая география: Понятийно-терминологический справочник / Э.Б. Алаев. – М.: Мысль, 1983. – С. 189-190.

26. Симоненко В.К. Регионы Украины: проблемы развития / В.К. Симоненко. – К.: Наук, думка, 1997. – 263 с.

27. Декларація щодо регіоналізму в Європі, від 04.12.1996, м. Базель.

28. Мирна Н.В. Особливості визначення поняття „Регіон” / Н.В. Мирна // Актуальні проблеми державного

управління: Збірник наукових праць. – Х.: ХарПІ НАДУ «Магістр», 2004. – № 1 (19). – С. 78-84.

29. Гладкий Ю.Н. Основы региональной политики: учебник / Ю.Н. Гладкий, А.И. Чистобаев. – СПб.: Изд-во Михайлова В.А., 1998. – 659 с.

30. Певцов Г.В. Метод визначення об'єктів інформаційного впливу на основі нечіткої моделі процесу інформаційного протиборства (боротьби) сторін / Г.В. Певцов // Честь і закон. – Х.: Академія ВВ МВД України, 2006. – № 3. – С. 46-51.

Надійшла до редколегії 5.04.2010

Рецензент: д-р техн. наук, проф. О.І. Сухаревський, Харківський університет Повітряних Сил ім. Івана Кожедуба, Харків.

МОДЕЛЬ РЕГИОНА УКРАИНЫ КАК ОБЪЕКТА ОБЕСПЕЧЕНИЯ ИНФОРМАЦИОННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

Г.В. ПЕВЦОВ

Разработана описательная модель региона Украины как объекта обеспечения информационной безопасности. Исходя из позиций системного анализа рассмотрены свойства региона и его информационной структуры.

Ключевые слова: модель, регион, система, информационная безопасность, информационная структура, информационное пространство, информационная инфраструктура, информационные технологии.

MODEL OF UKRAINE REGION AS OBJECT OF INFORMATIVE SAFETY PROVIDING

G.V. Pevtsov

The descriptive model of Ukraineregion is developed as an object of informative safety providing. Coming from positions of the systems analysis properties of region and his informative structure are considered.

Keywords: model, region, system, informative safety, informative structure, informative space, informative infrastructure, information technologies.